

**ВІД E PLURIBUS UNUM ДО THE UNITED STATES OF AMERICA: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ**

**FROM E PLURIBUS UNUM TO THE UNITED STATES OF AMERICA: SOME ASPECTS OF PHILOSOPHY OF AMERICAN PATRIOTISM**

**Колесніченко М. В.,**

кандидат філософських наук, старший викладач,  
Національний педагогічний університет  
імені М. П. Драгоманова (Україна, Київ),  
e-mail: kmv@isgis.org.ua,  
ORCID: ID – 0000 – 0001 – 7685 – 2662

**Kolesnichenko M. V.,**

Candidate of Philosophy, Senior Lecturer,  
National Pedagogical University  
named after M. P. Drahomanov (Ukraine, Kiev),  
e-mail: kmv@isgis.org.ua,  
ORCID: ID - 0000 - 0001 - 7685 - 2662

У статті висвітлюється один із аспектів руху до високого рівня патріотизму, що передбачає прослідкування динаміки об'єднувачих процесів американських штатів в одну країну й відтворення цієї динаміки у державній символіці, зокрема у гербові й одному з найпоширеніших і найзрозуміліших для американців девізові, що великою мірою зумовила процес формування патріотичних почуттів у населення. Йдеться про гасло «E Pluribus Unum» («Із багатьох одне»), яке розміщене на Гербі (Великій Печатці) США. Пошуки філософського змісту гасла і його впливу на виховання патріотичних почуттів пов'язуються з його трактуваннями філософами-мислителями попередніх віків.

**Ключові слова:** «E Pluribus Unum», Герб (Велика Печатка) США, американський патріотизм, патріотичні почуття, національні символи.

*The article deals with one of the aspects of movement to the high level of patriotism that connected with dynamics of united processes of American states in one country and showing this dynamics in states symbols, especially in emblem and one of the most common and clear for Americans slogan which predetermined the processes of formation of patriotic feelings by population. It is the slogan «E Pluribus Unum» that is placed on emblem (Great Seal) of the USA. Searches of philosophical content of the slogan and its impact upon the education of patriotic feelings are going to the interpretations by philosophers-thinkers of previous ages.*

**Keywords:** «E Pluribus Unum», Emblem (Great Seal) of the USA, American patriotism, patriotic feelings, national symbols.

**Постановка проблеми.** Феномен американського патріотизму є чи не найбільш загадковим громадсько-політичним конструктом суспільного життя. Його загадковість пов'язана, на нашу думку, передусім з особливостями формування етнічного складу населення сучасних Сполучених Штатів Америки й самих США як державного утворення. Дослідники історії США, соціальних процесів, що мають місце впродовж кількох століть у цій країні, шукають відповідь на питання про те, що сприяло у «країні

іммігрантів» досягненню такого високого рівня патріотизму [4]. Науковці сходяться у тому, що велику роль у цьому відіграли загальноприйняті національні символи. Їх налічується ціла низка: Статуя Свободи, Дзвін свободи, що дзвонив у момент прийняття Декларації незалежності (4 липня 1776 рік), Білий дім, Капітолій, «дядько Сем», марш «Зірки і смуги назавжди» («The Stars and Stripes Forever»), Діснейленд тощо. Однак чи не найбільш знаковими стали зірково-смугастий прапор, білоголовий орлан на гербі, державний гімн.

**Дана стаття має на меті** висвітлити один із аспектів руху до високого рівня патріотизму, що передбачає прослідкування динаміки об'єднувачих процесів американських штатів в одну країну й відтворення цієї динаміки у державній символіці, зокрема у гербові й одному з найпоширеніших і найзрозуміліших для американців девізові («E PLURIBUS UNUM»), що великою мірою зумовила процес формування патріотичних почуттів у населення.

**Виклад матеріалу.** Пошуки коріння згаданої динаміки ведуть до офіційного оголошення об'єднання земель (штатів) в одній державі, яке розпочалося у 1776 році. Об'єднання відбувалося під гаслом «E PLURIBUS UNUM», яке, зрештою, розмістилося на гербі нової держави. Воно стало символічним і пророчим для долі єдності американського народу і формування такого громадсько-політичного феномену як «американський патріотизм». Щоби проникнути у силу гасла, його впливу на свідомість громадян і негромадян Сполучених Штатів Америки та його динаміки у напрямку «THE UNITED STATES», необхідно звернутися до етимології й історії терміну. Він походить з латинської мови і означає «Із багатьох один», де, буквально «e» - це «з», «pluribus» - «багато, множинно», а «unum» - це «один, цілісний» [11]. Вираз «E PLURIBUS UNUM» став гаслом, що наповнилося визначеним соціальним і політико-ідеологічним змістом, потрапивши на Велику Печатку держави (Герб), яка отримала назву «Сполучені Штати». Він став офіційним гаслом об'єднаних в одну країну тринадцяти британських колоній (пізніше штатів), де кожна із латинських букв (а їх було усього тринадцять) означала початкові букви із назви штатів. Тут доречно нагадати назви цих штатів: Нью-Гемпшир, Массачусетс, Род-Айленд, Коннектикут, Делавар, Меріленд, Вірджинія, Північна Кароліна, Південна Кароліна, Джорджія, Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Пенсильванія. Дизайн печатки запропонував у 1776 році член Американського філософського товариства американець швейцарського походження П'єр Еужен дю Сіміт'єр (Pierre Eugène du Simitière) [8]. До речі, філософ вважався чи не найпалкішим патріотом тодішньої нової країни. Після затвердження спеціальним Актом Конгресу США (1782 р.) це гасло (аж до 1956 року) *де факто* вважалося офіційним гаслом Сполучених Штатів [5]. Варто зауважити, що шлях до затвердження був не простим, він супроводжувався палкими дискусіями й пошуками найопти-

мальношого втілення прагнення до об'єднання (сучасною мовою «соціальної когезії») компонентів нового державно-політичного утворення.

*E Pluribus Unum* дійсно відіграв визначну роль у згуртуванні (політичному і ідеологічному) населення країни і її адміністративного ресурсу.

З'ясовуючи популярність і вагому роль гасла «*E Pluribus Unum*» у формуванні американського патріотизму, ми звертаємо увагу на кілька моментів:

1) це гасло з'явилося у контексті атмосфери чи не найвищого злету патріотичних почуттів населення на той час ще британських колоній у період Американської революції (1775-1783 рр.) [2]. У здобутті незалежності від Британії населення її колоній у Північній Америці вбачало перспективи свого розвитку й об'єднавчі процеси породжували й посилювали почуття їх пов'язаності з землею, на якій вони проживали, а також, як на нашу думку, необхідності спільних дій до збереження і зміцнення нового державного утворення;

2) гасло увібрало у себе філософське розуміння єдності, основи котрого, як з'ясувалося, були закладені мислителями минулих віків й його вплив на поведінку має базуватися на адекватному сприйнятті філософами реалій та на тяглоті цього сприйняття. Йдеться зокрема про Геракліта (544-483 рр. до н.е), за Аристотелем (384-322 рр. до н.е), одного із перших філософів природи, про його Десятий фрагмент, у якому він стверджував, що «(Нерозривні) поєднання утворюють ціле і неціле, сходять і розходяться, співзвуччя і суперечність; з усього одне і з одного все (утворюється)» [1].

Подібного змісту фрази можна віднайти і у поемі «Моретум», авторство якої приписують Публію Вергілію (70-20 рр. до н.е) і у котрій описується змішання різних кольорів, у результаті чого з'являється один новий колір. Цікавого звучання фраза «*E Pluribus Unum*» набирає у трактуванні Марка Туллія Цицерона (106 р. до н.е. – 43 р. до н.е). Її об'єднавчий смисл особливо чітко виявляється у роздумах про сімейні підвалини та соціальні цінності, коли йдеться про походження суспільств та держав: «Якщо кожен любить іншого як самого себе, то твориться одне ціле із багатьох» [5];

3) гасло нагадувало про себе постійно, воно практично усюди супроводжувало мешканців нової країни й відкарбовувалося у їхній пам'яті, ніби закликаючи їх до єдності і відданості державі. Варто нагадати, що вживання цього гасла поширилося на багато сфер суспільного життя, зокрема на печатках віце-президента США, Конгресу США, Палати представників США, Сенату США, Верховного суду США. Довгий час гасло з'являлося на майже усіх золотих і срібних монетах, офіційних документах, які засвідчували їх достовірність;

4) на наш погляд, популяризації гасла й закріплення у свідомості мешканців (громадян і негромадян США різних періодів їх історії), принаймні значної частини американської інтелігенції, сприяв той

факт, що це гасло постійно з'являлося на обкладинці відомого журналу «Джентельменський журнал» («*The Gentleman's Magazine*»), який впродовж XVIII-XIX століть був популярний серед англійських читачів не лише в Англії, де він був заснований у 1731 році, але й поза її межами, зокрема у новоутворених Сполучених Штатах [10].

Технологія впливу на процес формування патріотичного ставлення до нової держави через гасло «*E Pluribus Unum*» з використанням його в офіційній символіці й на предметах практично повсякденного вжитку (як, наприклад, монети) передбачала застосування й інших прийомів у прив'язці до смислової наповненості гасла. Якщо на титульному боці відтворювався напис «*E Pluribus Unum*», то на зворотному боці розміщувалися два гасла, які за своїм змістом посилювали філософію, закладену у попередньому гаслі. Ними були «*Annuit Cæptis*» та «*Novus Ordo Seclorum*». Перше з них означало «схвалено наші діяння (активності, зобов'язання)», а друге – «новий порядок усіх часів». Ми не прагнемо інтерпретувати, що мало місце у колі деяких американських дискусій, другий напис як «новий світовий лад». Щоправда, базуючись на наших сьогоднішніх знаннях історії Сполучених Штатів Америки й інформації про їх активності у сучасних міжнародних процесах, ми можемо стверджувати, що вже у той час закладалися основи до формування думки про могутність об'єднаних колоній (штатів) та їх особливу місію у світовому порядку. А у контексті нашого дослідження стає очевидним, що між «*E Pluribus Unum*» і «*Annuit Cæptis*» та «*Novus Ordo Seclorum*» існує змістовно-смисловий зв'язок, який, безумовно, «*volens nolens – волею неволею*» (а більше *nolens* - цілеспрямовано) сприяє вихованню патріотичних почуттів у тих, хто постійно стикається з цими гаслами. Більше того, цей патріотично-виховний момент посилюється ще двома символами, розміщеними на реверсному боці згаданих золотих і срібних монет, – а саме тринадцятирівневою пірамідою, яка уособлює тринадцять колоній (штатів), що сформували нове державне утворення. До речі, сама піраміда незавершена, на ній є ще місце і до тринадцяти штатів можуть приєднатися бажаючі, що, зрештою і сталося у наступні періоди історії США. Нині таких штатів 50.

Інший символ, «Око провидіння» («*Eye of Providence*»), дає привід для широких інтерпретацій його ролі у координатах суспільних процесів Сполучених Штатів, зокрема і про його забарвлений масонською ідеологією вплив на розвиток країни [11]. Ця думка та іншого роду інтерпретації будуть предметом наступних розвідок. Для нашого контексту релевантною є думка про те, що «Око провидіння» наглядає за США і схвалює те, що вони роблять. Власне, на наш розсуд, знову таки ж спрямованість на формування виняткової ролі країни у цьому світовому порядку й сприяння формуванню у громадян (і негромадян) патріотичних почуттів до країни, у якій вони мешкають.

Важливим моментом у формуванні системи патріотичного виховання у контексті використання символіки (у нашому випадку текстового і графічного її наповнення) стало у Сполучених Штатах залучення до її дизайну державних діячів із безсумнівним авторитетом. Це були Бенджамін Франклін (1706-1790 рр.), Томас Джефферсон (1743-1826 рр.), Джон Адамс (1735-1826 рр.), два останні із яких, до речі, свого часу були успішними президентами Сполучених Штатів Америки. Демократичності процесу опрацювання дизайну Великої печатки (Герба) додавав той факт, що над ним трудилися три незалежні один від одного спеціально утворені комітети. Кожен із них подав свій оригінальний дизайн.

Аналіз «змагань» комітетів може відкрити чимало цікавих фактів, котрі тим чи тим чином пов'язані з історією формування єдиної американської держави. У нашому контексті ми підкреслимо кілька, які, на нашу думку, безпосередньо дотичні до предмету даної статті, власне, до тягості ідеї від патріотичних почуттів до єдності держави (або ж і у зворотному порядку - через єдність формувати патріотичні почуття у громадян і негромадян нової держави задля зміцнення її позицій в усіх сферах суспільного життя): поява піраміди (на той час незавершеної, що відкривало можливості приєднання нових членів) мала сигналізувати про силу та витривалість; пропозиції закарбувати у центрі шість символів - троянду, чортополох, арфу, ірис, лева, й імперського орла - мали на меті підкреслити непересічне значення у заселенні нових штатів шести країн, звідки прибули найперші (і найбільш масово) іммігранти, - за порядком назви символів, Англії, Шотландії, Ірландії, Франції, Голландії, Німеччини; пропозиції розмістити орла (орлана) у різних іпостасях чи то пальмову віть акцентували увагу на атрибутиці, яка символізувала різні аспекти нового державного утворення, зокрема у названих вище - міць і силу і налаштованість на мирне співіснування у тогочасному доквіллі.

У творчих дискусіях з П'єром Еуженом дю Сіміг'єром зрештою 20 червня 1776 року Конгресу на затвердження був переданий дизайн Великої печатки (Герба) США. Щоправда, не усі запропоновані символи були схвалені і додатково були утворені ще два комітети, члени яких подали свої пропозиції. Обговорення тривало майже шість років і зрештою комісія під головуванням Чарльза Томсона (Charles Thomson, 1729-1824 рр.) затвердила дизайн одного із найважливіших символів США, що відіграв чи не основну роль у згуртуванні їх територій й у формуванні патріотичних почуттів у населення впродовж кількох століть. Варто зауважити, що у прийнятті остаточного рішення вирішальну роль відіграла постань самого Чарльза Томсона, американця ірландського походження, лідера патріотів у Філадельфії під час Американської революції й секретаря Континентального Конгресу упродовж усього періоду його існування (1774-1789 рр.). Цікаво, що патріотами (революціонерами, континенталістами, повстанця-

ми, американськими вігами) називали тих колоністів, політична філософія котрих базувалася на ідеях республіканізму й котрі виступали проти акцентуації провідної ролі британського компоненту у революції й утворенні Сполучених Штатів як незалежної держави [8].

Сьогодні, аналізуючи історію творення Герба США з концентрованою увагою на його девізові «E Pluribus Unum», стає очевидним, що її структурування було підпорядковане формуванню її демократичності. На таку думку наштовхує зокрема і той факт, що, не дивлячись на те, що гербову печатку розробляли надзвичайно впливові особистості, їх пропозиції відхилялися і Конгрес США постійно залучав до її дизайнування нових ініціативних розробників. Нагадаємо: у Конгресі створювалися один за одним три комітети, серед їх членів були відомі на той час такі діячі, як Джеймс Лоувелл (James), Джон Скотт (John Scott), Вільям Хьюстон (William Houston), Френсіс Хопкінсон (Francis Hopkinson), Джон Ратледж (John Rutledge), Артур Міддлтон (Arthur Middleton), Еліас Баудітон (Elias Bouditon), Вільям Бартон (William Barton). До речі, Ф. Хопкінсон є автором дизайну першого американського прапора, розробником паперових грошей, першої американської монети та герба штата Нью-Джерсі.

Зрештою, у 1782 році були затверджені такі символи на Великій Печатці (Гербі): написи «E Pluribus Unum», «The Eye of Providence» у трикутнику та Римські цифри (1776) - рік початку Американської революції (це були пропозиції першого комітету); тринадцять червоних і білих смужок, блакитний щит, тринадцять зірок, оточених хмарами, оливкова вітка й стріли (пропозиції другого комітету); незавершена піраміда й білоголовий орлан (пропозиція третього комітету; щоправда, у пропозиції комітету був, власне, не білоголовий орлан, він став таким завдяки втручання Чарльза Томсона) [3]. Останній все ж таки додав латинські гасла, які ми згадували вище, - «*Annuit Coeptis*» та «*Novus Ordo Seclorum*». Остаточний дизайн Герба США: на аверсі у центрі зображений білоголовий орлан (символ суверенітету й могутності), який тримає в одній руці жмуток із 13 стріл та оливкову вітку у другій, а на його грудях розміщується щит з 13 червоними і білими смужками, та 13 зірок. Чітко виписане гасло «E Pluribus Unum», яке, до речі, міцно тримає орлан. На реверсному боці Герба відтворені піраміда у трикутнику і з написом MDCCLXXVI (1776) та гасла «*Annuit Coeptis*» та «*Novus Ordo Seclorum*».

Цікава деталь із історії гасла «E Pluribus Unum»: не будучи законодавчо затвердженим у якості офіційного гасла Сполучених Штатів Америки, воно *de facto* таким було аж до 1956 року. Цього року Конгрес США прийняв закон, яким офіційним гаслом держави було проголошено гасло «In God We Trust» («Ми віримо в Бога») [5].

Велика об'єднавча сила гасла «E Pluribus Unum» підкріплювалася, як зазначалося вище, використан-

ням його на грошових одиницях США. Воно вперше з'явилося у 1795 році на п'ятидоларовій золотій монеті, у 1798 році – на срібній монеті. Згодом (у 1873 році) Конгрес прийняв акт, згідно якому це гасло мало розміщуватися на монетах усіх рівнів вартості.

Пошуки вживання гасла в інших ситуаціях виявляють чимало цікавих деталей і свідчень того, що географія поширення і контексти застосування гасла досить таки відчутні. Скажімо, у Португалії воно стало символом мультиспортивного клубу «Бенфіка», з 1918 року воно вживається у Збройних силах Естонії (нині на нашивках у Скаутському батальйоні піхоти сухопутних військ), у місті Монгауа (Бразилія) – це розпізнавальний знак міської гвардії, у дещо адаптованому вигляді «*unum e pluribus*» є символом району Вокінгем (Англія) тощо. Серед інших відомих випадків поширення гасла можна згадати марш під однойменною назвою композитора Фреда Джувелла (Fred Jewell, 1875-1936 pp.); в романі «У вільній державі» британського письменника Відіадхара Найпола (Vidiadhar Naipaul, 1932-2018 pp.), який розповів історію про індіанського слугу, котрий супроводжував свого хазяїна до Вашингтона. Вочевидь, подібних випадків можна віднайти ще чимало. Ми пов'язуємо поширеність гасла «*E Pluribus Unum*», чи то його модифікації, з привабливістю його змісту, який спонукає людей різного професійного заняття, етнічного походження і навіть майнового стану об'єднуватися навколо тих чи тих цінностей, скажімо, своєї держави, прагнення миру, злагоди у суспільстві, поваги до людини, до демократії тощо. Що у кінцевому результаті сприяє формуванню патріотичних почуттів у населення і тому не випадково у практичній діяльності державних і громадських організацій все частіше з'являються гасла подібні гаслу «*E Pluribus Unum*», як от «Я – американець» (йдеться зокрема про рекламу одного техаського агенства, де представники різних етнічних груп з гордістю проголошують це гасло), що системно виховують однозначно позитивне ставлення до цінностей американського способу життя.

**ВИСНОВОК.** Дослідження ролі символів у формуванні платформи патріотичного виховання за умов поліетнічності складу населення набуває непересічного значення. У цьому можна переконатися на прикладі Сполучених Штатів Америки, зокрема процесу виготовлення Великої печатки (Герба) та зображень, що використовувалися на цьому знаковому символі. Аналіз функціональних якостей одного із таких зображень гасла «*E Pluribus Unum*» засвідчує: кожен елемент обирався в атмосфері демократичності, про що говорить факт залучення до творення Герба цілої низки досить відомих і мало відомих на той час діячів національно-патріотичного руху й широкого обговорення дизайну Великої печатки (Герба) нового державного утворення (США). Гасло (девіз) «*E Pluribus Unum*» зрештою зайняло місце об'єднуючого компонента не лише тому, що воно візуально сприймається як одне із структуроутворюючих Герба, але й, за нашими спостереженнями, наповнене змістом, який спонукає до вияву патріотичних почуттів стосовно самого артефакту, що уособлює політичну єдність і суспільну згуртованість.

#### Список використаних джерел

- 1.Геракліт. Фрагменти – Хрестоматія з філософії // [https://stud.com.ua/42199/filosofiya/geraklit\\_fragmenti](https://stud.com.ua/42199/filosofiya/geraklit_fragmenti)
- 2.Гончар Б.М. Війна за незалежність у Північній Америці 1775-83 // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./ Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. - Київ: Знання України, 2004 - Т.1 - 760 с.
- 3.Козловский Стас. История о том, как возник герб США (дизайнерам логотипов посвящается) // <https://ctac.livejournal.com/15006.html>
- 4.Фоли Дж. Энциклопедия знаков и символов. – Москва: Вече, АСТ, 1966. – 432 с.
- 5.E pluribus unum // [https://en.wikipedia.org/wiki/E\\_pluribus\\_unum](https://en.wikipedia.org/wiki/E_pluribus_unum)
- 6.E Pluribus Unum – Origin and Meaning of the Motto Carried by the American Eagle // [Greatseal.com](http://Greatseal.com)
- 7.Great Seal. Rediscover the eloquent device designed by America's founders to convey their vision to the world and to the future // <http://www.greatseal.com/mottoes/unum.html>
- 8.Patriot (American Revolution) // [https://en.wikipedia.org/wiki/Patriot\\_\(American\\_Revolution\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Patriot_(American_Revolution))
- 9.Pierre Eugene Du Simitiere // <http://greatseal.com/committees/firstcomm/dusimitiere.html>
- 10.The Gentleman's Magazine, From Wikipedia, the free encyclopedia // [https://en.wikipedia.org/wiki/The\\_Gentleman's\\_Magazine](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Gentleman's_Magazine)
- 11.What E Pluribus Unum Means // [www.todayifoundout.com/index.php/2012/03/what-e-pluribus-unum-means/](http://www.todayifoundout.com/index.php/2012/03/what-e-pluribus-unum-means/)

#### References

- 1.Heraklit. Fragmenty – Khrestomatiya z filisofiyi (Fragments- Reader of philosophy // [https://stud.com.ua/42199/filosofiya/geraklit\\_fragmenti](https://stud.com.ua/42199/filosofiya/geraklit_fragmenti)
- 2.Gonchar B.M. Vinya za nezalezhnist' u Hivnichniy Ameryzi 1775-83 (War for independence in North America 1775-83) // *Ukrayins'ka dyplomatychna entsyklopediya: U 2-kh t. / Redkol.: L.V. Gubers'kyi (golova) ta in. – Kyiv: Znannya Ukrainy, 2004 - T.1 - 760 p.*
- 3.Kozlov's'kyi Stas. Istoriya o tom kak vznik gerb SSHA (dizaineram logotipov posvyashchayetsya (History about the emergence of the emblem of the USA // <https://ctac.livejournal.com/15006.html>
- 4.Foley J. Entsklopedia znakov i simvolov. – Moskva: Veche, АСТ, 1966. – 432 p.
- 5.E pluribus unum // [https://en.wikipedia.org/wiki/E\\_pluribus\\_unum](https://en.wikipedia.org/wiki/E_pluribus_unum)
- 6.E Pluribus Unum – Origin and Meaning of the Motto Carried by the American Eagle // [Greatseal.com](http://Greatseal.com)
- 7.Great Seal. Rediscover the eloquent device designed by America's founders to convey their vision to the world and to the future // <http://www.greatseal.com/mottoes/unum.html>
- 8.Patriot (American Revolution) // [https://en.wikipedia.org/wiki/Patriot\\_\(American\\_Revolution\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Patriot_(American_Revolution))
- 9.Pierre Eugene Du Simitiere // <http://greatseal.com/committees/firstcomm/dusimitiere.html>
- 10.The Gentleman's Magazine, From Wikipedia, the free encyclopedia // [https://en.wikipedia.org/wiki/The\\_Gentleman's\\_Magazine](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Gentleman's_Magazine)
- 11.What E Pluribus Unum Means // [www.todayifoundout.com/index.php/2012/03/what-e-pluribus-unum-means/](http://www.todayifoundout.com/index.php/2012/03/what-e-pluribus-unum-means/)